

Ľudstvo vyhubilo ďalší vírus detskej obrny. Zdravšiemu svetu bránia posledné prekážky

Československo zohralo kľúčovú úlohu.

29. okt 2019 o 12:28 [ZUZANA MATKOVSKÁ](#)

Očkovanie orálnou vakcínou v Zambii.(Zdroj: TASR/AP)

29. okt 2019 o 12:28 [ZUZANA MATKOVSKÁ](#)

BRATISLAVA. Ľudstvo dokázalo celosvetovo vyhubiť druhú z troch foriem vírusu detskej obrny.

Divý poliovírus typu 3 sa tak pridral na mimoriadne krátky zoznam pôvodcov chorôb, ktoré sa podarilo vďaka systematickej snahe vykynožiť. Predchádzali mu zatiaľ iba pravé kiahne a poliovírus typu 2.

Hoci ide o dôležitý historický svetový míľnik, všimol si ho málokto.

Vyhlásenie panelu nezávislých zdravotných expertov totiž prehlušili správy o bojoch v Sýrii, dohady o budúcnosti Brexitu, ale aj bizarný plán amerického prezidenta postaviť múr nielen na hranici s [Mexikom](#) ale aj vo vnútroštátnom Colorade.

Prečo ide o významný moment v histórii ľudstva, ktorý by sme nemali prehliadať, a ako možno definitívne odstrániť detskú obrnu zo zemského povrchu?

Detská obrna

- Poliomyelitída (detská obrna) je vysoko nákazlivé vírusové ochorenie.
- Môže napadnúť nervovú sústavu a spôsobiť doživotnú paralýzu alebo smrť.
- Vírus sa medzi ľuďmi prenáša fekálno-orálnou cestou.
- Väčšina prípadov je bez klinických príznakov. Ťažká paralytická forma ochorenia sa prejaví len u jedného z každých 200 – 300 nakazených.
- Na bezpríznakové prípady sa zväčša nepríde, no človek niekoľko týždňov vylučuje vírus stolicou, sliznicami úst a nosa. Môže nakaziť iné osoby a spôsobiť im ťažkú formu ochorenia.
- Detskej obrne možno účinne predchádzať očkovaním.

- Existujú dva typy vakcíny: inaktivovaná vakcína proti detskej obrne (IPV), vo forme injekcie a orálna vakcína (OPV) podávaná ústne v kvapkách. Všetky krajiny EÚ prešli injekcie.
- Detskou obrnou sa môže nakaziť aj nezaočkovaný dospelý. Dospelí v rozvinutých krajinách spravidla bývajú zaočkovaní, no ak sa pohybujú v rizikovitom prostredí, je vhodné sa pre istotu dať preočkovať.
- Zdroj: ÚVZSR

Nechceli to zakríknuť

Detskú obrnu spôsobujú tri samostatné a imunologicky odlišné kmene divého poliovírusu: poliovírus typu 1 (WPV1), poliovírus typu 2 (WPV2) a poliovírus typu 3 (WPV3).

Napriek odlišnostiam sa všetky tri kmene prejavujú rovnakými príznakmi, spôsobujú nezvratnú paralýzu alebo dokonca smrť.

Genetické a virologické rozdiely medzi jednotlivými kmeňmi robia z trojice kmeňov tri samostatné vírusy, z ktorých každý treba vykoreniť (eradikovať) samostatne.

Pred štyrmi rokmi sa podarilo odstrániť typ 2 a teraz odborníci potvrdili úspešnú likvidáciu poliovírusu typu 3.

Posledný potvrdený prípad WPV3 sa objavil v Nigérii ešte v roku 2012. Odborníci si ale nemohli byť stopercentne istí, že sa divoký typ vírusu opäť neobjavil v niektorej z odľahlejších častí sveta.

Trvalo roky, kým sa definitívne zbavili pochybností a globálny monitorovací systém potvrdil, že táto hrozba je definitívne preč.

„Je to významný úspech, ktorý by mal oživiť proces eradikácie a dodať motiváciu pre posledný krok - eradikáciu divého poliovírusu typu 1,“ [povedal profesor David Salisbury](#) počas osláv v ženevskej centrále Svetovej zdravotníckej organizácie.

Salisbury predsedá nezávislej Svetovej komisii pre certifikáciu eradikácie detskej obrny a svojim podpisom oficiálne potvrdil, že sa podarilo vykynožiť druhý z troch typu vírusov detskej obrny.

Svetovú verejnosť o úspechu informovali symbolicky 24. októbra v Svetový deň boja proti detskej obrne.

Certifikát Svetovej zdravotníckej organizácie, ktorý oficiálne potvrdzuje celosvetovú eradikáciu poliovírusu typu 3. (zdroj: WHO, Global Commission for the Certification of Poliomyelitis Eradication)

Československo očkovalo medzi prvými

Počas vrcholného výskytu v polovici dvadsiateho storočia zomrelo na detskú obrnu pol milióna ľudí ročne. Ochorenie bolo bežné v 125 krajinách.

Po objave vakcíny proti detskej obrne sa situácia začala podstatne zlepšovať.

Spolu s Maďarskom a Sovietskym zväzom patrilo Československo medzi prvé krajiny, ktoré importovali novú vakcínu z Kanady a začali svojich obyvateľov plánovite a hromadne očkovať proti detskej obrne.

Československo bolo zároveň prvou krajinou v regióne, ktorá začala vyrábať vlastnú vakcínu a prvenstvo napokon získalo aj v svetovej eradikácii ochorenia.

„Východoeurópske vlády a aj Západ vnímali testovanie v teréne a masové očkovanie ako niečo, čo je špecifické pre komunistické krajiny,“ [píše vedecká historička Dora Vargha v knihe Politika očkovania: Svetová história.](#)

Na jednej strane bolo zjavné, že hromadné očkovanie dramaticky znižuje výskyt detskej obrny, čo slúžilo ako „definitívny dôkaz nadradenosti ich ideologického a politického systému.“ Na strane druhej sa výskumníci a zdravotníci zo západu nedokázali zbaviť pocitu, že takáto masová vakcinácia sa neoddeliteľne spája s autoritatívnymi režimami.

V závere [Studenej vojny](#) bolo možné odpútať sa od ideologických sporov a nazerať na detskú obrnu zo širšej geopolitickej perspektívy.

Úspechy za železnou oponou prestali byť vnímané ako „pozitívum komunistických režimov,“ ale ako neutrálna vedecká stratégia, ktorou sa možno definitívne zbaviť detskej obrny.

Svetová zdravotnícka organizácia sa tak inšpirovala očkovacími stratégiami úspešných krajín a v roku 1988 zahájila vlastný program, ktorým chcela celosvetovo odstrániť detskú obrnu.

Dnes ho možno zaradiť medzi najväčšie úspechy v oblasti globálneho zdravia.

Spomedzi divokých kmeňov dnes ostal v obehú už iba jeden vírus detskej obrny, poliovírus typu 1. V súčasnosti sa vyskytuje iba v dvoch štátoch sveta, v Afganistane a Pakistane, kde snahu o odstránenie ochorenia komplikuje vojenský konflikt a zložitá politická situácia.

Úplný koniec detskej obrny?

Africké krajiny nezaregistrovali nové prípady nákazy divým poliovírusom od roku 2016. Certifikát o odstránení vírusu môžu získať až v roku 2020.

Na kontinente sa však stále objavujú špecifické prípady obrny, ktoré [možno vystopovať naspäť k orálnej vakcíne.](#)

Vakcína, ktorá sa kvapká do úst, sa stala obľúbeným prostriedkom Svetovej zdravotníckej organizácie smerujúcim k eradikácii detskej obrny. Iba za posledných [desať rokov ňou boli celosvetovo zaočkované zhruba tri miliardy detí.](#)

Odpadá pri nej strach z ihly, je jednoduché ju podávať a čo je dôležitejšie, je extrémne účinná v imunizácii čriev, v ktorých sa vírus zvykne udomáčať.

Bez orálnej vakcíny by sa ľudstvo pravdepodobne ani len nedokázalo priblížiť k budúcnosti bez detskej obrny. Orálnu vakcínu okrem ohromných výhod sprevádza aj isté riziko.

Vakcína obsahuje oslabený vírus, ktorý má v tele spustiť imunitnú reakciu. Po tom, čo zdravotník nakvapká roztok dieťaťu do úst, sa začne oslabený vírus na krátky čas množiť v črevách zaočkovaného. Telo vírus zaregistruje a začne si preň vytvárať protilátky.

V tomto pomerne krátkom časovom okne sa však vírus vylučuje z tela prostredníctvom fekálií. Ak zaočkovaný žije v mimoriadne nehygienických podmienkach, môže sa stať, že sa nezaočkovaní ľudia v jeho bezprostrednej blízkosti nakazia vírusom z výkalov.

Deje sa to zriedkavo, no vírus z vakcíny takto môže istý čas kolovať medzi členmi nedostatočne odolnej populácie. Ak cirkuluje príliš dlho (najmenej rok), vírus môže získať nové mutácie.

V mimoriadne ojedinelých prípadoch sa z oslabeného vírusu môže postupne stať forma, ktorá je opäť schopná u človeka spôsobiť paralýzu.

Obrna odvodená z vakcíny nevznikla vinou samotného očkovania. Dochádzalo k nej v prípade, ak je vakcinačný program zle zvládnutý alebo nedostatočne zásobovaný a zdravotníci nezaočkovali všetkých členov komunity.

Toto riziko musíme chápať v nevyhnutnom kontexte. Podľa údajov WHO sa od roku 2000 objavilo menej než 760 prípadov obrny odvodenej z vírusu vo vakcíne. Za to isté obdobie očkovanie zabránilo ďalším viac než 13 miliónom prípadov.

Riziko nákazy sa medzičasom podarilo ešte výraznejšie znížiť úpravou zloženia vakcíny a tiež spôsobu, akým sa podáva a distribuuje. Systém stále nie je nepriestrelný a ak má viesť k úplnému vymiznutiu obrny, ľudia nesmú poľaviť v jeho zdokonaľovaní.

Vlani sa totiž divokým poliovírusom typu 1 nakazilo [spolu 33 ľudí, no vírusom odvodeným z vakcíny sa nakazilo až 104.](#)

Podľa WHO je riešenie oboch typov nákaz jednoznačné: Aby sa podarilo trvalo odstrániť detskú obrnu, je nutné každé dieťa na svete opakovane zaočkovať orálnou vakcínou.

DOI: [10.3201/eid2411.181045](https://doi.org/10.3201/eid2411.181045)

ZDROJ: https://primar.sme.sk/c/22246727/ludstvo-vyhubilo-dalsi-virus-detskej-obrny-na-cestech-zdravsiemu-svetu-stoja-posledne-prekazky.html#storm_gallery_74283; 29.10.2019